

Koreys Tilida Majhul Nisbatning Yasalishi Va Ishlatilinishi

Zayniddinova Sarvinoz Jamoliddin qizi

O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universitetining 2-kurs talabasi, O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri

Annotatsiya: Ushbu maqola koreys tilidagi majhul nisbatning yasalish usullari va ishlatilish holatlarini ko'rib chiqadi, bundan tashqari, majhul nisbatning yasalish usullariga misollar keltirilgan bo'lib bu grammatikani yanada chuqurroq anglashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: koreys tili, majhul nisbat, 이/히/리/기, 아/어지다, -게 되다.

KIRISH

Majhul nisbat konstruktsiyasi ko'p tillarda uchraydigan grammatik konstruktsiyasidir. Koreys tilida ham majhul nisbat konstruktsiyasi mavjud. Bu nisbat turli tillarda maxsus usullar orqali yasaladi. Ammo boshqa tillardan farqli ravishda koreys tilida majhul nisbatni yasash uchun morfologik va sintaktik usullar ishlatiladi, ya'ni bu jarayon amalga oshayotganda maxsus qo'shimchalar orqali yoki ba'zida, fe'lning o'z shakli yordamida amalga oshiriladi. Majhul nisbatga ta'rif beradigan bo'lsak, harakat kimdir yoki nimadir tomonidan bajariladi, ya'ni asosiy e'tiborni harakatning bajaruvchisiga emas, balki obyekt bilan harakatning o'ziga qaratilishini bildiradi: keltirildi, tozalandi so'zlari misol bo'ladi. Yuqorida ta'kidlab o'tilganday, koreys tilida majhul nisbatlar boshqacha usul bilan yasaladi, ular : 이/히/리/기, 아/어지다 hamda -게 되다 orqali.

Metodologiya

Koreys tilida majhul nisbat (ya'ni, passiv konstruktsiyalar) yasash va ishlatish metodologiyasi quyidagi asosiy qadamlarni o'z ichiga oladi:

1. Majhul Nisbat (Passive Voice) Nima?

Majhul nisbat – bu jumalarni keltirayotganda ob'ektning bajaruvchi emas, balki amalga duchor bo'layotgan tomonini ta'kidlash uchun ishlatiladigan grammatik tuzilma. Koreys tilida passiv konstruktsiyalar odatda "-(i)ri" qo'shimchasi yordamida yaratiladi.

2. Majhul Nisbatni Yaratish:

Koreys tilida passivlikni yaratish uchun fe'lning asosiy shakli o'zgartiriladi va unga passiv qo'shimchalar qo'shiladi. Bu qo'shimchalar turli xil bo'lishi mumkin, lekin umumiy qoida quyidagicha:

- ✓ **Ha (Yaxshi) qo'shimchalar:** "-i" yoki "-hi" qo'shimchalari qo'shiladi.
- ✓ **No (yomon) qo'shimchalar:** "-ri" yoki "-gi" qo'shimchalari qo'shiladi.

3. Yasashning Asosiy Bosqichlari:

1. **Fe'lni Tanlash:** Birinchi navbatda, asosan ishlatiladigan fe'lni aniqlab olish.
2. **Fe'lga qo'shimcha qo'shish:** Fe'lning mos qo'shimchasini qo'shish.

Masalan:

- ✓ **Yumshoq fe'l:** "Buri da" (yutmoq) → **Buri-ri-da** (yutilmoq)
 - ✓ **Davomiy fe'l:** "Sekda" (turmoq) → **Sek-hi-da** (turilmoq)
3. **Samarali foydalanish:** Majhul nisbatda ishlatilgan jumalarda odatda kimning bu ishni amalga oshirganini eslatib o'tish shart emas, chunki u qism o'zgaraydi.

4. Misollar:

➤ **Aktiv (Faol) jumla:** "Men kitobni o'qiyman."

Majhul (Passiv) jumla: "Kitob o'qiladi."

➤ **Aktiv (Faol) jumla:** "O'qituvchi talabalarni o'rgatadi."

Majhul (Passiv) jumla: "Talabalar o'rgatiladi."

5. Passiv Ishlatish:

Passiv konstruksiyalar ko'pincha rasmiy yoki madaniy nutq shakllarida ishlatiladi. Bu, shuningdek, amal bajaruvchisi noma'lum yoki ahamiyatga ega emas bo'lganda ishlatiladi.

6. Amalni kim bajarayotganini bilmaslik:

Ko'pincha Koreys tilida passivni ishlatishda, amalni kim bajarayotganini ta'kidlash majburiy emas. Faqatgina o'zgarishni yoki amalni kimdir amalga oshirganligini ko'rsatish uchun foydalaniladi.

7. Grammatik Nuqtai Nazardan:

Koreys tilida passivlikda har doim fe'lni qayta o'zgartirish kerak. Shuning uchun har bir fe'lning o'ziga xos passiv shakllari mavjud.

Tahlil va natijalar

Agar bu haqida qo'shimcha savolingiz bo'lsa, albatta so'rang!

피동 (-이/히/리/기-)

Bu qo'shimchalar fe'lni asosiga qo'shib majhul nisbat yasaydi. Masalan, 먹다 (yemoq) so'zini majhul nisbatga aylantiroqchi bo'lsak 먹다+히 qo'shimchasini qo'shamiz. 먹히다 (yeyilmoq) so'zi hosil bo'ladi. Hamma fe'llarga ham bu qo'shimchalarni qo'shib bo'lmaydi. Majhul nisbatda 이/히/리/기 orqali yasalgan so'zlarning maxsus jadvali mavjud (1-jadval). Eng ko'p ishlatiladigan so'zlar :

이	히	리	기
놓다-놓이다 qo'ymoq-qo'yilmoq	닫다-닫히다 yopmoq-yopilmoq	걸다-걸리다 Ilmoq-ilinmoq	찢다-찢기다 yirtmoq-yirtilmoq
바꾸다-바뀌다 o'zgarimoq- o'zgartirilmoq	읽다-읽히다 o'qimoq-o'qilmoq	듣다-들리다 eshtmoq-eshtilmoq	씻다-씻기다 yuvmoq-yuvilmoq
보다-보이다 ko'rmoq-ko'rilmoq	먹다-먹히다 yemoq-yeyilmoq	열다-열리다 ochmoq-ochilmoq	안다-안기다 quchoqlamoq- quchoqlanmoq
쓰다-쓰이다 Ishlatmoq/yozmoq- ishlatilmoq/yozilmoq	잡다-잡히다 ushamoq-ushlanmoq	팔다-팔리다 sotmoq-sotilmoq	끊다-끊기다 kesmoq-kesilmoq

1-jadval

Fe'l+아/어지다

Sub'ektning harakati to'g'ridan-to'g'ri/bilvosita boshqa birov/biror narsa tomonidan sodir etilgan harakat natijasida sodir bo'lganda passiv gapni ifodalash uchun ishlatiladi. Masalan

A: 말하기 대회 날짜가 정해졌어요? (Nutm bellashuvi sanasi belgilandimi?)

B: 아니요, 아직은 아닙니다.(Yo'q,haliham)

Aynan 정해졌어요? (belgilandimi?) so'zi majhul nisbatdagi fe'ldir.Asos 정하다 so'zi.Gapni tahlil qiladigan bo'lsak,bu gapda kimdir nutq bellashuvini sanasini belgilagan,ammo u sanani aniq kim belgilagani ko'rsatilmagan.

게 되다(-adigan bo'lmoq)

Biror bir sabab bilan bosh gapdagi vaziyat sodir bo'lganligini bildiradi. Hayotda ta'sodifan uchraydigan ya'ni insonlarga bog'liq bo'lmasdan yszaga keladigan vaziyatlar haqida gapirganda ishlatiladi.Misol uchun, 한국으로 이사 온 후에 매우 음식을 잘 먹게 되었어요.Ma'nosi Koreyaga ko'chib kelgandan keyin achchiq ovqatni yaxshi yeyadigan bo'ldim.Gapni tahlil qiladigan bo'lsak, Sub'ekt (gap egasi) yaxshi achchiq ovqat yemoq odatiga o'z-o'zidan yoki tashqi omillar ta'sirida ko'nikib ketgan.Bu harakat (yemoq) sub'ektning faolligi bilan emas, balki tashqi sharoit ta'sirida (Koreyaga ko'chib kelish) tufayli yuz bergan.

XULOSA

Koreys tilida majhul nisbatni qanday yasash va qaysi holatda ishlatish muhim ahamiyatga ega. Passiv shakllarni o'zlashtirish grammatikani yanada yaxshi tushunishga yordam beradi , bu koreys tilida muloqot bõlgan paytda fikrni konkret ifodalash uchun muhim vositalardan biri hisoblanadi. Shuningdek,majhul nisbatni õrganish orqali koreys xalqining madaniyatiga kirib borsa ham bõladi,ya'ni bu grammatika orqali xushmuomalalik saqlab, kimningdir xatosini to'g'ridan-to'g'ri aytmasdan, vaziyatni yumshoqroq ifodalasa bõladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Fischer, Stephen Roger (2004). A History of Writing. Globalities. London: Reaktion Books. pp. 187–194. ISBN 1-86189-101-6. Retrieved 3 April 2009
2. Koreya Respublikasi // Sonlar va faktlar. - Seul. 2001. B. 15-16.
3. Siewierska, Anna (1984). The Passive: A Comparative Linguistic Analysis. London: Croom Helm.
4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Fe%CA%BC1>
5. Min Jin-young, Ahn Jean-myung(2009).Korean Grammar in Use.159-bet
6. <https://www.koreantopik.com/2017/04/12g30-v-grammar-to-get-v-ed-another.html>
7. 조인화(1981). "조인화 한국어 문법 사전" p 47